

A piaci versenyfunkciók hatékony érvényesítése és a fenntartható erdőgazdálkodás kapcsolata

A fenntartható erdőgazdálkodást hangsúlyozó európai uniós erdészeti stratégia a tagállamok konszenzusán alapul. A nemzeti erdészeti politikákat befolyásolni igyekszik, de a közös erdészeti politika, a kötelezően alkalmazandó átfogó erdészeti jogrend kialakítása várhatóan nem a közeljövő feladata. Az Európai Parlament Gazdasági és Szociális Bizottságának terjedelmes kiegészítő véleménye is utal az eltérő nemzeti, regionális stb. érdekekre. A magyar erdészeti hagyomány és kultúra, az ezeken alapuló magyar erdészeti jogfejlődés megfelel az EU erdészeti stratégiában meghatározott „lényeges elemek”-nek. Néhány elemre azonban érdemes jobban figyelnünk, mert az utóbbi pár esztendő magyarországi szakmai és társadalmi vitáiban bizonyos elemek elkerülték a nyilvánosságot. Fontos jelzés, hogy Akadémiánk a mai konferencián elsősorban ezekre irányítja rá az erdészeti tudomány, a gyakorlat és az erdészeti ügye iránt elkötelezett társadalom figyelmét.

Az EU erdészeti stratégiájának 13 alapelvét címszószerűen sorba szedve dőlt betűkkel mutatjuk be azokat, amelyekkel kapcsolatos érdekegyeztetés, vita Magyarországon jóval a Tanács határozatának megszületése (1998.dec.15.) előtt elkezdődött. Félkövér betűkkel szedtük azokat a lényeges elemeket, amelyek nálunk eddig kevesebb figyelmet kaptak, pedig hatásaik mind az erdőtulajdonosokat, mind az erdészeten és fafeldolgozásban érintett munkavállalókat több évvel a csatlakozás előtt már bizonyíthatóan érintették.

Az EU Erdészeti stratégiájának „lényeges elemei”:

fenntarthatóság és többcélúság,
szubszidiaritás,
szabad piac,
nemzeti erdőprogramok (a nemzeti ajánlások alapján),
nemzetközi együttműködés,
koordináció, kommunikáció és együttműködés (az erdészeti politikában),
biodiverzitás megőrzése,
környezetbarát termékek,

jövedelemtermelés, foglalkoztatás és életminőség-javítás,

erdészeti politika bolisztikus megközelítése,

cselekvő bozzaállás az erdőtulajdonosok bevonásával,

egyedi megközelítés erdőtájak szerint, a stratégia dinamikus folyamat.

Külön kiemelten hívjuk fel a figyelmet a Stratégia ajánlott „akciói” közül a 14. sorszám alattira, mely a piaci versenyfunkciók hatékony érvényesítéséhez szükséges eszközök fontosságára utal.

A mezőgazdasági hasznosítású területek, különösképp a szántó művelési ágú termőföldek termelésből való kivonása az alábbi ábra és a csatlakozási szerződés ismeretében elkerülhetetlen. A földhasznosítás ismert és sokszor hangoztatott egyik alternatívája az erdőtelepítés. Az elmúlt másfélszáz esztendőben azonban – éppen az agrár célú földhasznosítás érdekében – olyan árvízmentesítést és lecsapolást hajtottunk végre a Kárpát-medencében, amelynek következményeként az őshonos, nagy vízigényű fajokból álló erdőállományok termőhelye összeszűkült.

Erdőtelepítési elméleti alternatívák a sík és dombvidéken:

a) a vizet visszaengedjük a korábban mentesített ártérre, itt és a folyók hullámtérén **természetközeli erdőállományokat hozunk létre,**

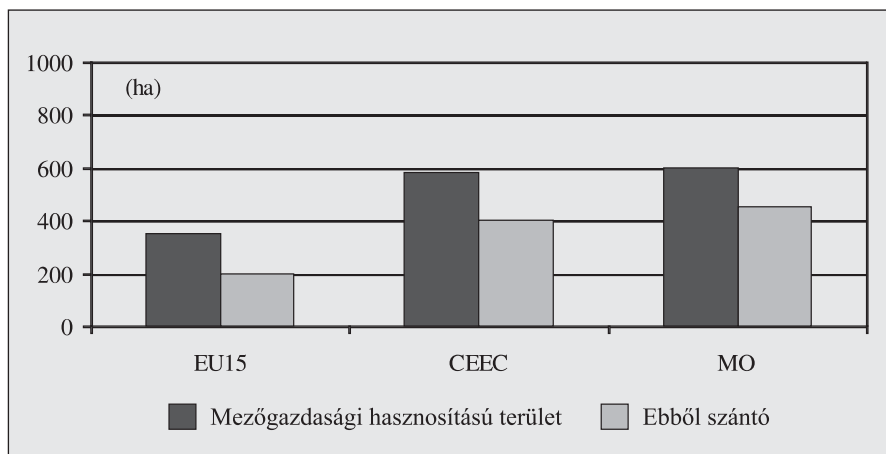
b) egyszerű vízkészletgazdálkodási módszerekkel és víztakarékos természet

tési technológiával **őshonos fajokból** és adventív fajokból **faállományokat** tartunk fenn,

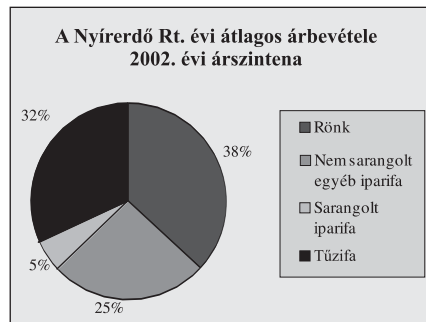
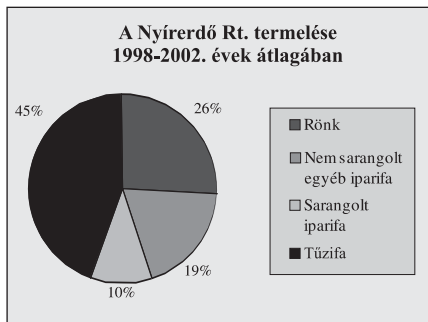
c) a hajdani ártér szabályozott vízellátásával, azaz öntözéssel, **nem őshonos fajokból** különböző termesztési ciklusú **intenzív ültetvényeket** hozunk létre,

d) **nem őshonos fajokból** létesítünk szárazságtűrő erdőállományt vagy ültetvényt.

Az elméleti lehetőségek felvázolását azért tartottuk szükségesnek, hogy rámutathassunk: a kelet-közép-európai (CEEC) országok olyan forrásokat, amelyek tartósan veszélyeztetik a jelentős nettó befizető EU országok erdőtulajdonosainak piaci pozícióit, várhatóan nehezen érnek majd el. A vidékfejlesztésbe ágyazott erdőtelepítési támogatás célja a termőföld mezőgazdasági hasznosításból történő kivonása, lehetőleg olyan módon, hogy ez közép- vagy hosszú távon se veszélyeztesse az EU nagy áldozatok árán egyensúlyban tartott agrárpiaacát. Ilyen szempontból a hosszú termesztési ciklusú, őshonos fajokból álló faállományok jöhetnek elsősorban szóba. Ez teljesen egybeesik a jó szándékú, de a vízviszonyok és egyéb környezeti tényezők megváltozásával nem számoló hazai törekvésekkel, miszerint az erdőtelepítések során csak az őshonos állománytípusokat szabad támogatni. A hosszú termesztési ciklus alatt az abiotikus és biotikus károsodás valószínűsége meglehetősen nagy, így sok és

1000 lakosra jutó mezőgazdasági hasznosítású földterület és szántóföld

jó minőségű fatermékkel az EU fapiacán aligha okozunk majd zavart. Magyar erdőtulajdonosként és erdőkezelőként bízunk kell abban, hogy nemzeti erdészeti stratégiánk és politikánk alakítása során találunk konszenzuson alapuló megoldást arra is, hogy adventív fafajokból jól jövedelmező c) és d) alatti kategóriákba sorolt állományokat, ültetvényeket támogatással hozzunk létre, illetve a b) pontban említett hosszú termesztési ciklusú erdők minőségi fatermesztéshez elegendő támogatást kapjunk. „Elkerülve a piactorzító intézkedéseket” tudnunk kell támogatni a ma veszteséges erdőnevelési, erdővédelmi munkákat.

A fentiekkel összefüggő más megközelítés, hogy a magyar erdőgazda milyen fafajok erdei választékait tudja nagy biztonsággal, jó eredménnyel értékesíteni a számára elérhető piacon. Az EU erdőállományainak hozzávetőlegesen 60 %-a fenyő. A keménylombos fák erdei választékaira (a ciklikusan előforduló túlkínálat ellenére) az EU-ban folyamatos a kereslet. A trópusi erdők keménylomb árujára nehezedő egyre nagyobb európai behozatali korlátozás várhatóan még jobban felértékeli e fafajokat. A lágylomb, ezen belül különösen a nyárfajok és klónok faanyaga iránti kereslet növekedése töretlen. Mindezek következményeként prognosztizálható, hogy a kemény- és lágylomb fafajok jelenthetik a jövedelmező magyar erdőgazdálkodás tárgyát,

s e tekintetben az EU centrumában lévő, nálunk fejlettebb országokkal erdőgazdálkodási érdekkonfliktusba tartósan nem kerülünk.

A minőségi fatermesztés fontossága kapcsán a magyar erdészettudomány és gyakorlat két évszázados törekvését, erdészgenerációk áldozatos munkáját és annak eredményét kötelességünk ezen a fórumon is főhajtással említenünk. A ma részben gazdasági célú, részben természetvédelmi oltalom alatt álló értékes, az EU piacán is jó áron eladható faanyagot adó erdeink bizonyítják törekvéseik helyességét. Költségtakarékos, de szakmailag vitatható próbálkozásaink sok kedvezőtlen gyakorlati tapasztalatot is hoztak. Közülük a Nyírségből ajánljuk figyelmükbe a következő példát.

A múlt század negyvenes éveinek végén, ötvenes éveinek elején az akác csemetét 80x80 cm-re ültették ki erdősítésbe a minél korábbi talajtakarásra törekedve. A teljes kézi kapálósos gyomtalánításhoz volt elég munkaerő. Tíz év múltán a sortávolságot előbb 110, majd 140 cm-re növelték, a sorközi művelést lövontatású ekekapával végezték. A gyakran tisztított és nyesett, mégis kelően sűrűn nevelt mag vagy sarj eredetű állomány volt a minőségi fatermesztés eszköze. Következmenyiként a nyolcvanas-kilencvenes években nagyon jó minőségű akácosok kerültek véghasználatra, a kiváló akácrönk fogadására a feldolgozóipar nem volt kellően felkészülve.

Később a sortávolságot – a mezőgazdasági erőgépekhez igazodva – 240-250 cm-re kellett növelni. A nagy vagy az aszimmetrikus növőter erős oldalág megvastagodáshoz vezetett, költségtakarékosság okán a nyesések elmaradtak. Az elszáradó vastag oldalágak benőtt, korhadt göcsöket hagytak maguk után, ezek a fűrészipari feldolgozás kihozatalát nagyon érzékenyen érintik. A közben fogadóképessé vált faipar egyre kevesebb jó minőségű rönköt tud felvásárolni. Az akácrönk jó híréért, piaci tekintélyének helyreállításáért újra meg kell küzdenünk. Minőségügyi teendőink sorát nem a vágástér, hanem az erdőfelújításban fogjuk kezdeni.

A következő ábrán 60 ezer hektár nyírségi és szatmár-beregi erdő többéves fahasználati tevékenységének átlagos hozam adatait mutatjuk be.

Nettó 250 ezer m³ fakitermelés (akác, tölgy, nyár elő- és véghasználat együtt) választékmegoszlását és árbevétel arányait tartalmazza a két kördiagram. Arra szeretnénk velük rámutatni, hogy

erdész elődeink minőségi fatermesztésre irányuló törekvései ellenére viszonyaink között meglehetősen magas a sarangolt áru, különösen a tűzifa arány, a minőségi fatermesztésre való törekvésnek a mostani hazai árarányok figyelembevételével továbbra is van létjogosultsága.

Ma már történelmi tapasztalat, hogy az erdővel és erdőgazdálkodással kapcsolatos elvárások a társadalom és gazdaság változásával módosulhatnak. Az esetenként gyorsan változó igények azonnali kielégítésére irányuló törekvések szakmai tévedésekhez, csak hosszú távon korrigálható hibákhoz vezethetnek. Olyan nemzeti erdészeti stratégiára és intézményrendszerre van szükségünk, amelyik a hagyományos értékek megőrzése mellett képes ösztönözni a szükséges változtatásokat.

(a szerző a Nyírerdő Rt. vezérigazgatója)

Felhívás

a gödi Nemeskéri-Kiss kúriában 2003. november 3-án St. Hubertus Napi rendezvényen megrendezésre kerülő

motorfűrészkes fafaragó versenyre

Először kerül megrendezésre a gödi Nemeskéri-Kiss kúriában

az **erdészek és vadászok motorfűrészkes fafaragó versenyre.**

Olyan versenyzők jelentkezését várjuk, akik motorfűrészszel nagyméretű rönkfából állatalakokat tudnak kifaragni. Az érdeklődők számára a részletes versenyszabályokat megküldjük.

Információ: 06-30/210-2531 és a 06-30/990-1948 telefonszámokon